

Vergaderjaar 1985–1986

18961

Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs met betrekking tot het onderwijs in de taal van het land van oorsprong aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond

Nr. 7

EINDVERSLAG

Vastgesteld 26 september 1985

Na kennis te hebben genomen van de inhoud van de memorie van antwoord bij voorliggend wetsvoorstel bleek er in de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen¹ nog behoefte te bestaan een aantal vragen en opmerkingen naar voren te brengen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden met waardering kennis genomen van de uitgebreide behandeling van hun vragen en opmerkingen in de memorie van antwoord. Op een aantal punten vroegen zij echter nog verdere verduidelijking. Allereerst constateerden deze leden echter met instemming dat de opmerkingen van verschillende fracties over de noodzaak een onderscheid te maken tussen de eigen taal van de leerlingen en de officiële taal van het land van herkomst ertoe hebben geleid dat het door de Onderwijsraad ter zake aanbevolen onderzoek zal worden verricht. Zij rekenden erop dat de uitkomsten van dit onderzoek te zijner tijd ook gevolgen voor het beleid zullen hebben.

Ook constateerden zij dat ten aanzien van de bekostiging van het onderwijs in de eigen taal de toonzetting en inhoud van de memorie van antwoord aanmerkelijk positiever is dan de toelichting bij het wetsvoorstel. Zij meenden begrepen te hebben dat in het kader van de nieuwe faciliteitenregeling per 1 augustus 1986 wel degelijk ook extra middelen beschikbaar zullen komen voor het onderwijs in de eigen taal. Voor de zekerheid stelden zij vast dat dit iets geheel anders is dan de suggestie als zou het onderwijs in de eigen taal bekostigd kunnen worden door besparingen die elders in de lestabellen ontstaan, welke in de toelichting was opgenomen. Niettegenstaande deze verschuiving ten gunste constateerden de aan het woord zijnde leden nog wel enige onduidelijkheid wat betreft de afbakening met faciliteiten die, bij voorbeeld in het onderwijsvoorrangsbeleid, beschikbaar zijn voor begeleiding, contact school-thuis en eliminatie van achterstanden. Kan de regering ondubbelzinnig aangeven dat de nieuwe faciliteiten vanaf 1 augustus 1986 specifiek voor het eigen-taal onderwijs additioneel zijn en niet uit een vermindering van bestaand beleid worden geput? Welk deel van het genoemde bedrag van f 47,4 mln. op jaarbasis is in deze zin extra beschikbaar voor het onderricht in de eigen taal?

Wat betreft de grootte van de groepen leerlingen merkten de leden van de P.v.d.A.-fractie op niet geheel tevreden te zijn gesteld door het antwoord. Zeker is het vormen van groepen primair een verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, maar dat laat onverlet dat de regering de Kamer inzicht

¹ Samenstelling:

Leden: Van Ooijen (PvdA), voorzitter, Dees (VVD), Konings (PvdA), Evenhuis (VVD), Worrell (PvdA), Hermes (CDA), Beinema (CDA), Kraaijeveld-Wouters (CDA), Lansink (CDA), Andela-Baur (CDA), ondervoorzitter, Niessen (PvdA), Van Baars (CDA), Mik (D'66), Wagenaar, Van der Vlies (SGP), Wallage (PvdA), Willems (PSP), Den Ouden-Dekkers (VVD), Dijkstal (VVD), Franssen (VVD), Ernsting (CPN), Vermeend (PvdA), Leijnse (PvdA).
Plv.leden: Ter Veld (PvdA), Braams (VVD), Van der Doef (PvdA), Kamp (VVD), vacature PvdA, B. de Vries (CDA), De Boer (CDA), Mateman (CDA), Couprie (CDA), Janmaat-Abée (CDA), vacature PvdA, Hennekam (CDA), Groenman (D'66), Schutte (GPV), Ubels-Veen (EVP), vacature PvdA, Van Rey (VVD), Korthals (VVD), Lucassen-Stauttener (VVD), Lankhorst (PPR), Poppe (PvdA), Toussaint (PvdA).

kan verschaffen in de consequenties die de bestaande voorschriften met betrekking tot de leraarlessenformule zullen hebben voor de groepsgrootte.

Waarop is in dit verband de conclusie gebaseerd dat «een aanmerkelijke verhoging van de groepsgrootte hieruit niet behoeft voort te vloeien»? Tevens herhaalden deze leden de vraag wat de opvatting van de regering is over de door de ABOP en NCB betrokken stelling dat de groepsgrootte analoog aan het basisonderwijs bij voorkeur 7 leerlingen bij 3 lessen per week zou moeten zijn. Staat de nieuwe faciliteitenregeling bekostiging bij een dergelijke groepsgrootte toe of niet? Ook over de toekenning van faciliteiten bij een gezamenlijke voorziening van meerdere scholen die kleine groepen allochtone leerlingen hebben bestaat bij deze leden nog geen duidelijkheid. Paragraaf 1.3 van de notitie 18 792 geeft hier wel een globale aanduiding van de mogelijkheid, maar zeker geen duidelijke normen.

Voorts gaven de leden van de P.v.d.A.-fractie uiting aan hun zorg betreffende de opleiding van voldoende aantallen leerkrachten. De memorie van antwoord geeft geen enkele indicatie van de te verwachten vraag naar eigen-taal onderwijs; geconstateerd wordt slechts dat de «verwachte allochtone leerlingenaantallen» uitgangspunt zijn geweest bij de capaciteitsbepaling van de opleidingen. Waar meer exacte gegevens ontbreken blijft echter in het vage hoe het getal van maximaal 25 eerstejaarsstudenten voor beide lerarenopleidingen uit dit uitgangspunt voortvloeit. Gaarne zouden de aan het woord zijnde leden een cijfermatige toelichting krijgen op het verband tussen verwachte allochtone leerlingenaantallen, verwachte vraag naar eigen-taal onderwijs en benodigde opleidingscapaciteit.

In dit verband trof het deze leden ook dat zo weinigen van de aangemelde studenten toelaatbaar geacht konden worden, en dat nog eens slechts een deel daarvan in opleiding kon worden genomen. De memorie van antwoord suggereert dat dit laatste vooral veroorzaakt wordt door de niet altijd voldoende aanspreekbaarheid in het Nederlands. Deze leden stelden echter de vraag waarom dit dan kennelijk voor Marokkaanse kandidaten wel geldt, maar voor Turkse niet. In zijn algemeenheid zouden de leden van de P.v.d.A.-fractie degelijker aangegeven willen zien hoe de regering denkt bij ingangsdatum van de regeling over voldoende bevoegde leerkrachten te beschikken om werving in het buitenland te vermijden.

In dit verband waren deze leden onaangenaam getroffen door de mededeling dat, ook indien de wet eerst op 1 augustus 1986 van kracht wordt, de eerste gediplomeerden van de opleidingen eerst een vol jaar later beschikbaar zijn. Wat betreft de opschuiving van de ingangsdatum op zich konden zij op *practische gronden weinig bezwaren zien. De mogelijkheid van een projectgewijze aanpak in de periode voordat voldoende leraren beschikbaar zijn stuitte bij hun niet op overwegende bezwaren, al wezen zij er nadrukkelijk op dat dit geen alibi mag vormen om de opleidingscapaciteit beperkt te houden.*

Hun definitieve oordeel over deze suggestie stelden deze leden dan ook afhankelijk van het antwoord op eerdere vragen over de capaciteit van de opleidingen. Wat het projectbeleid betreft zouden de leden van de P.v.d.A.-fractie graag meer informatie ontvangen, daar hetgeen hierover in de memorie van antwoord is opgemerkt (blz. 13) wel buitengewoon summier moet worden genoemd.

Ten slotte zagen deze leden gaarne een onderbouwing van de in het slot van de memorie van antwoord genoemde bedragen tegemoet.

Onder dankzegging voor de memorie van antwoord liet de C.D.A.-fractie weten verheugd te zijn met de voorgestelde verschuiving van de datum van inwerkingtreding. Er ontstaat nu ruimte om op een aantal scholen projecten te starten met onderwijs in eigen taal. Zij vroegen welke extra faciliteiten zullen worden toegekend om een projectmatige aanpak in samenwerking met de Nutsacademies mogelijk te maken.

Er waren tal van redenen die uitstel rechtvaardigen, aldus de leden van de C.D.A.-fractie.

De eerste gediplomeerden zullen, zoals genoemd in het voorlopig verslag, pas per 1 augustus 1987 de lerarenopleiding Turks en Arabisch verlaten. Daarnaast wordt er in de memorie van antwoord op gewezen dat de conceptleerplannen pas in augustus 1986 gereed zijn en de leermiddelen omstreeks januari 1988!

De vraag rees derhalve of invoering van het onderhavige wetsvoorstel per 1 augustus 1986 niet nog steeds te vroeg is.

De leden van deze fractie wensten de datum van invoering voorlopig open te houden. Aan de hand van de evaluatie van de nog te starten projecten op de scholen zou een datum van inwerkingtreding kunnen worden bepaald. Eveneens zouden dan de resultaten van het door de Onderwijsraad bedoelde onderzoek naar de discrepantie tussen officiële landstaal-eigen taal kunnen worden meegenomen.

Overigens waren de leden van de C.D.A.-fractie verheugd met de toezegging dat dit onderzoek alsnog zal worden verricht.

Het op initiatief van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen verrichte onderzoek aan de Rijksuniversiteit Utrecht naar het onderwijs met leerlingen uit verschillende etnische groepen wees uit dat het OETC nog een veel te vaag karakter heeft.

Voorts pleit dit onderzoeksrapport voor nadere bestudering van de positie van de buitenlandse leerkracht op scholen, de wensen etc. van allochtone ouders over OETC en de relatie van het OETC tot het overig onderwijs. Dit gaat over de situatie in het basisonderwijs, maar kan niet los worden gezien van de start van OET in het voortgezet onderwijs, stelden de leden. Kortom, er was nog een lange weg te gaan alvorens de vakken Turks en Arabisch tot een volwaardig examenvak kunnen worden bestempeld.

Mede geïnspireerd door het ARVO-I advies, bleven de C.D.A.-fractieleden geporteerd voor de constructie waarbij aan alle leerlingen van etnische minderheden in de «onderbouw» het vak OETC kan worden aangeboden, zodat een goede aansluiting met het basisonderwijs wordt bewerkstelligd. In de «bovenbouw» zou vervolgens het examenvak Turks of Arabisch gekozen kunnen worden, net zoals bij andere (vreemde) talen.

Ziet de regering reden haar standpunt dienaangaande te herzien?

Op welke wijze denkt de regering het bedrag ad f47,4 miljoen op jaarbasis te zullen besteden t.b.v. het onderwijs aan culturele minderheden?

De leden van de C.D.A.-fractie bleven zwaar tillen aan het feit dat leraarlessen afkomstig uit de algemene toedeling exclusief kunnen worden aangewend voor een relatief kleine groep leerlingen. Zij vroegen zich dan ook af hoe groot de regering het animo op scholen inschat om tot invoering van het vak eigen taal over te gaan binnen de bestaande lessentabellen. De C.D.A.-fractie zag de nota naar aanleiding van het eindverslag met belangstelling tegemoet.

De leden van de fractie van de V.V.D. onderschreven de argumentatie van de regering om voor het voortgezet onderwijs geen apart vak OETC in de desbetreffende inrichtingsbesluiten op te nemen. De hier aan het woord zijnde leden wensten nogmaals te benadrukken, dat de beheersing van de Nederlandse taal de belangrijkste voorwaarde is om aan culturele minderheden de mogelijkheid te bieden zich in de Nederlandse samenleving economisch, sociaal en politiek een positie te verschaffen, die gelijkwaardig is met die van autochtone bewoners. Onderwijs in de eigen taal mag daarom niet ten koste gaan van vakken en lessen die culturele minderheden de hiervoor bedoelde gelijkwaardige positie kunnen geven, waardoor er voor hen ook minder belemmeringen zouden zijn om maatschappelijk te integreren.

De leden van de fractie van de V.V.D. constateerden dat het vak «eigen taal» een status krijgt die gelijkwaardig is aan andere talen in het voortgezet onderwijs. Betekent dit dat ook anderen dan leden van de specifieke minderheidsgroepen dit onderwijs kunnen volgen, en eindexamen in deze vakken kunnen doen? Het integratieproces zou daardoor alleen maar bevorderd kunnen worden, zo betoogden deze leden.

Ter zake van het begrip «eigen taal» constateerden de leden van de fractie van de V.V.D. met genoegen, dat alsnog de suggestie van de Onderwijsraad wordt gevolgd onderzoek te doen verrichten naar de discrepantie tussen de eigen taal van groepen leerlingen en de officiële landstaal. Wel vroegen deze leden zich af wanneer dit onderzoek gereed zal zijn, en op welke wijze de uitkomsten van dit onderzoek zullen doorwerken in de desbetreffende inrichtingsbesluiten. Voorts kunnen de uitkomsten van dit onderzoek consequenties hebben voor het aanstellingsbeleid van leerkrachten voor het vak eigen taal. Hoe zinvol is wetgeving als er nog zoveel onduidelijkheden zijn die toch eerst weggenomen moeten worden, voordat met uitvoering van de wet wordt begonnen? Betekent het opvolgen van het advies van de Onderwijsraad om nader onderzoek te verrichten dat aan lid 2 van het toegevoegde artikel 12a geen uitvoering wordt gegeven voordat het bedoelde onderzoek heeft plaatsgevonden?

Terzake van de kwaliteit van het onderwijs in de eigen taal wensten de leden van de V.V.D.-fractie te vernemen welk rol aan de inspectie is toegedacht, zowel voor wat betreft de kwaliteit van het te geven onderwijs als voor wat betreft de opleiding van leerkrachten. Hoe denkt de regering in beide gevallen het culturele aspect van het onderwijs in de eigen taal te beoordelen?

De leden van de fractie van de V.V.D. wensten te weten of de status van examenvak voor het onderwijs in de eigen taal inhoudt dat dit vak gekozen kan worden ten koste van andere keuzevakken, of dat dit vak als «extra» aan het gangbare pakket wordt toegevoegd.

De leden van de fractie van de V.V.D. zagen de beantwoording van de hiervoor gestelde vragen met belangstelling tegemoet teneinde tot een afgewogen oordeel over het wijzigingsvoorstel te komen.

De leden van de P.S.P.-fractie waren de bewindslieden erkentelijk voor de antwoorden op de door hen gestelde vragen. Niet alle vragen waren echter beantwoord. Bovendien wilden deze leden nog enkele opmerkingen maken naar aanleiding van de nota van wijziging.

De leden van de P.S.P.-fractie waren niet overtuigd door de argumenten van de bewindslieden om het onderwijs aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond te beperken tot uitsluitend taal-onderwijs. Hoe denkt de regering tegemoet te komen aan de door henzelf onderschreven doelstelling voor dit onderwijs zoals voorgesteld in het ARVO-I advies? Deze leden betreurden het dat de bewindslieden zo weinig consequent lijken in de opvatting over het onderwijs aan leerlingen met een niet-Nederlandse achtergrond wanneer het om het basis- en voortgezet onderwijs gaat. Het leek deze leden overigens een misverstand te menen dat er naast het vak eigen taal onderwijs ook nog een vak OETC zou moeten zijn. Gaat het niet eerder om uitbreiding van het vak eigen taal onderwijs?

De leden van de P.S.P.-fractie hadden geen antwoord kunnen vinden op hun vraag hoeveel leerkrachten er naar schatting nodig zijn om ET-onderwijs te verzorgen. Dit leek hen een des te klemmender vraag omdat nu bij nota van wijziging wordt voorgesteld de wetswijziging een jaar later te laten ingaan. Bestaat er een prognose van de benodigde capaciteit van de lerarenopleidingen? Zo nee, hoe zeker is het dan dat de nu voorgestelde lerarenopleidingen voldoende leerkrachten voor het ET-onderwijs zullen afleveren? Om hoeveel allochtone leerlingen zal het bij dit onderwijs gaan?

Is het juist dat nu bestaande lerarenopleidingen voor buitenlandse leerkrachten in het voortgezet onderwijs derdegraads-opleidingen zijn? Wordt er ook gewerkt aan lerarenopleidingen op tweedegraads niveau voor ET-onderwijs? De leden van de P.S.P.-fractie hadden op deze vraag geen antwoord gevonden, noch op de vraag naar het inzetten van Nederlandse leerkrachten voor het onderwijs aan allochtone kinderen.

Wat wordt op blz. 12 bedoeld met «aanspreekbaarheid in de Nederlandse taal»? Is dit een eis vergelijkbaar met Nederlands op havo-niveau?

Met een tijdige beantwoording van het voorgaande acht de commissie de openbare behandeling van dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Van Ooijen

De griffier van de commissie,
Teunissen